

УДК 811''25(075.8)

THE MAIN TERMS OF GENERAL THEORY OF TRANSLATION IN A LIGHT OF COMPLEX, MULTI-PARADIGMAL APPROACH

ГОЛОВНІ ТЕРМІНИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ У СВІТЛІ КОМПЛЕКСНОГО ПОЛІПАРАДИГМАЛЬНОГО ПІДХОДУ

Terekhova S.I. / Терехова С.І.

d.t.s., prof. / д.філол.н., проф.

ORCID: 0000-0002-7789-2022

Kyiv National Linguistic University,

Velyka Vasylkivs'ka Str., 73, 03150,

Київський національний лінгвістичний університет,

Київ, Велика Васильківська, 73, 03150

Анотація. В роботі розглядаються основні поняття сучасної теорії перекладу, як-то: тип і вид перекладу, спосіб і прийом перекладу, форма, стиль і жанр перекладу, принцип і метод перекладу у їх співвідношенні один до одного задля уникнення термінологічної неточності і невиправданого ототожнення, охарактеризувати їх основні властивості.

Ключові слова: загальна теорія перекладу, тип перекладу, вид перекладу, стиль перекладу, жанр перекладу, принципи перекладу, методи перекладу.

Abstract. The present work is devoted to the analysis of the key terms of modern general theory of translation, namely: type and kind of translation, way and technique of translation, style and genre of translation, principles and methods of translation in their correlation to each other with the purpose to avoid terminology inaccuracy as well as a wrong identification.

Key words: type of translation, kind of translation, way of translation, technique of translation, style of translation, genre of translation, principles of translation, methods of translation.

Вступ.

Одними з основних понять сучасної загальної теорії перекладу є поняття і відповідні терміни *вид перекладу, тип перекладу, форма, стиль і жанр перекладу, способи і прийоми перекладу, принципи і методи перекладу*. Якщо проблеми співвідношення типу і виду перекладу, стилю і жанру перекладу, способу і прийому перекладу обговорюються перекладознавцями протягом майже двох століть, то визначення принципів і методів перекладу, а також типології видів перекладу, способів перекладу потребують поглибленого вивчення і з боку загальної теорії перекладу, і з боку перекладацької практики.

Основний текст

Значний внесок у розробку ключових термінів перекладу і відповідних наукових проблем зробили Л.С. Бархударов, А.В. Федоров, І.В. Корунець, А. Лілова, І. Левий, В.Г. Гак, Р.П. Зорівчак, Т.Р. Кияк, В.І. Карабан, Т. Savory, Y.

Nida, P. Newmark, J. Delisle, M.A.K. Halliday та ін., проте сучасний стан перекладознавства потребує подальшої генералізації отриманих наукових даних вузькоспеціальних наукових досліджень транслятології, більш детального вивчення термінологічної бази загальної теорії перекладу, певної уніфікації термінів перекладознавства тощо в параметрах поліпарадигмального підходу. Таке вивчення цих проблем було розпочато в дослідженнях [Terekhova 2014; Terekhova, Mykhailenko, etc. 2023; Terekhova 2022; Terekhova, Pitsyk 2023].

Мета дослідження – розмежувати окреслені вище ключові поняття і відповідні до них терміни *типів перекладу, способів прийом перекладу, форма, стиль і жанр перекладу, принцип мети перекладу* у їх співвідношенні один до одного задля уникнення термінологічної неточності й невиправданого ототожнення, охарактеризувати їх основні властивості.

Для досягнення поставленої мети дослідження у якості методологічної основи був застосований *комплексний, системний, поліпарадигмальний підхід*.

Доцільним є розуміти поняття типу перекладу в широкому і вузькому розумінні: у широкому сенсі *тип перекладу* – це різновид літературного типу тексту мовою перекладу, а у вузькому сенсі терміни *типів перекладу* тотожні. *Вид перекладу* – це перекладацька категорія тексту, яка узагальнено характеризує його структурну й функціональну специфіку та вимоги щодо його виконання.

Стиль перекладу – це певний підхід, або техніка перекладу для відтворення параметрів тексту у перекладі (його змісту, форми, тону, жанрово-стилістичних властивостей та ін.), тоді як *жанр перекладу*, фактично, є сукупністю властивостей змісту і форми тексту оригіналу у перекладі.

Форма перекладу визначається як зовнішня оболонка тексту перекладу, яка вбирає в себе його обсяг, назву, послідовність викладу змісту, структуру (кількість частин, розділів та ін.).

Спосіб перекладу визначається як особливий прийом «визначення мовних засобів, необхідних для адекватного перекладу» [Кияк, Науменко, Огуй 2006, с. 537].

Перекладацькі прийоми є мовними засобами і засобами техніки перекладу,

за допомогою яких застосовують той чи інший спосіб перекладу.

Слід розрізняти принципи перекладу і принципи перекладознавства. *Принципи перекладу* – це головні вимоги, правила і підходи щодо перекладу певного типу, виду, стилю і жанру. Основними принципами перекладу є такі: відтворення змісту тексту, його семантико-стилістичних, функціонально-семантичних і граматичних властивостей, дотримання норм МП, за потреби – застосування перекладацьких трансформацій, збереження комунікативно-прагматичних установок оригіналу у перекладі, дотримання принципів адекватності перекладу, дотримання інформаційних, соціальних, правових, національно-культурних норм у перекладі, дотримання професійної етики у перекладі, естетичних норм оригіналу у перекладі.

Принципи перекладознавства (і загальної теорії перекладу як його частини) не тотожні принципам перекладу. Це правила укладання наукового опису і відбору діахронічних і синхронічних фактів генези, розвитку, сучасного стану і подальших перспектив науки про переклад. До них слід віднести такі: принцип історизму, принцип динамічності, функціональний принцип, типологічний принцип, принцип соціальної спрямованості, принцип урахування адресату, психологічний принцип, загальнонаукові принципи синхронії та діахронії, принцип лінгвістичної відповідності текстів МО та МП, принцип урахування типу перекладацької діяльності.

Методи перекладу – це шляхи впровадження і застосування способів і прийомів у перекладі / перекладознавстві. У сучасній транслятології прийнято виділяти три основних методи перекладу: комунікативний, семантичний і метод трансформацій.

Висновки.

Отже, терміни (і відповідні поняття) *тип і вид перекладу, стиль і жанр перекладу, форма перекладу, принцип та метод перекладу* є основоположними. Їх визначення потребують уточнення і доповнення відповідно до новітніх напрацювань у галузі перекладознавства. Оптимальним для досягнення цієї мети є комплексний, поліпарадигмальний підхід, адже він дозволяє бачити переклад

як складну, комплексну одиницю, яка включає в себе усі елементи дискурсу. Їх усі треба брати до уваги перекладачеві, незалежно від типу тексту МО, категорії адресату перекладу тощо.

Література:

1. Карабан, В.І., Мейс, Дж. (2003). *Переклад з української мови на англійську мову*. Вінниця: Нова книга.
2. Terechova, S. (2014). Modern approaches in linguistics and the theory of translation: multi-paradigm translator's text analysis. In: *Bietrage der Europäischen Slavistischen Linguistik (Polyslav)*, vol. 17(53), 195-200
3. Terekhova, S. (2022). Translator's text analysis of parables in frames of the theory of multi-paradigmality (based on Russian and English). In: *Intellektuelles Kapital – die Grundlage für innovative Entwicklung '2022*. Monograph. Karlsruhe, Germany. Bd.3, 94-102.
4. Terekhova, S., Mykhailenko, V., Stasiuk, T., Kazakevych, O., Lytvynko, O. (2023). The role of phraseologisms in shaping stylistic peculiarities of scientific texts. In: *Amazonia Investiga*, 12(72, 80-90).
5. Terekhova, S., Pitsyk, O. (2023). Social views of the American society in works by Margaret Fuller (multi-paradigm approach). In: *Intellektuelles Kapital – die Grundlage für innovative Entwicklung: Management, Psychologie, Philosophie, Philologie, Rechtswissenschaft...* Monografische Reihe "Europäische Wissenschaft" Karlsruhe, Germany. Bd. 18, Teil 4.2023, 93-101.

Тези відправлено: 02.11.2025 р.

© Терехова С.І.